

Trump som politisk begivenhed

Fordelingspolitisk protest, kollektiv psykose og affektivt interface

Andreasen, Torsten Arni Caleb

Published in:
K & K

Publication date:
2018

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[GNU LGPL](#)

Citation for published version (APA):

Andreasen, T. A. C. (2018). Trump som politisk begivenhed: Fordelingspolitisk protest, kollektiv psykose og affektivt interface. *K & K*, 46(126), 195-216. <https://tidsskrift.dk/kok/article/view/111746/160708>

TRUMP SOM POLITISK BEGIVENHED

Fordelingspolitisk protest, kollektiv psykose og affektivt interface

To afgørende og overraskende begivenheder i 2016 synes endegyldigt at have cementeret den ellers længe åbenlyse bevægelse fra et globalt dominerende neoliberalt økonomisk paradigme til en nationalistisk reaktion: Folkeafstemningen om Storbritanniens EU-medlemskab d. 23. juni, bedre kendt som Brexit, og valget af Donald Trump til USAs 45. præsident d. 8. november. Begge fremstår som udtryk for en voksende folkelig utilfredshed med det internationale samfunds undergravning af national suverænitet, den stigende flygtningestrøm og den internationale handels utilstrækkelige bidrag til den nationale økonomi.

Skønt Brexit var og forbliver en særdeles uvelkommen overraskelse for EU, synes den europæiske respons primært at have været den næsten skadefro betragtning, at hvis de i Storbritannien vil sejle deres egen sø, bliver det i sidste ende nok værst for dem selv. Brexit er naturligvis en alvorlig sag, der står til at koste Storbritannien omkring 72 milliarder £ om året (Edwards), og som i allerhøjeste grad har sat spørgsmålstegn ved det europæiske projekts fremtid. Der blev dog ikke desto mindre fnist lidt på de digitale medier, da briterne stolt proklamerede, at de ville genindføre det traditionelle britiske blå pas, og hånlatteren blev tydelig, da *Daily Mail* fornærmet ytrede: "Det må være EUs spøg! Bruxelles vil have britiske ferie-

rejsende til at betale et 6£ visa-gebyr, når de efter Brexit besøger et af de 27 europæiske medlemslande" (Martin & Ledwith). LOL! Så kan de lære det!

Anderledes alvorligt tog man valget af Trump. Selvom Trump-showet hos den ansvarlige og kritiske tilskuer til en vis grad afstedkommer den selvretfærdige, nydelsesfulde væmmelse, hvis vareliggjorte form vi kender fra "De unge mødre" og historier om Inger Støjbjergs Cola-indtag, har det ikke skortet på seriøse analyser af Trump-administrationens overgangsfase, indsættelse, og hvad der i "mainstream-pressen" beskrives som det efterfølgende administrative kaos. Her var helt tydeligt en afgørende politisk begivenhed, der allerede dagen efter valget fik tidligere fransk premierminister Dominique de Villepin til på fransk radio at erklære, at Europa nu må finde sig et nyt geopolitisk kompas. Tilsvarende måtte Angela Merkel ganske få måneder efter indsættelsen fortrydeligt erkende, at "Vi europæere må tage vores skæbne i egne hænder" (Henley).

De mange forskelligartede læsninger af Trump som politisk begivenhed antyder et lettere kontradiktorisk forhold mellem Trump som sprogligt udfordret narcissist med alvorligt koncentrationsbesvær, Trump som kapitalistisk succes – dvs. som entreprenør, mesterforhandler, damemand og kendis – og så endelig Trump som repræsentant for en ultrakonservativ bevægelse, der vil lukke landets grænser for flygtninge, udenlandsk arbejdskraft og udenlandske varer og dermed vende tilbage til en mytisk national storhedstid: *Make America Great Again!*

Der er en konflikt mellem Trump som henholdsvis international vitighed, kapitalistisk-hedonistisk succeshistorie og national-konservativt bolværk. Den første tweeter i sengen med tvivlsom retskrivning og en cheseburger i hånden, mens han får egomassage af *Fox & Friends* og *Hannity*. Den anden vinder så meget, at det er trættende, mens han vigter sig af sin evne til at slippe fra seksuelle overgreb på kvinder og morderiske angreb på tilfældige passerende på 5th Avenue, mens han stolt udnytter skatte-lovgivningens huller. Den tredje er allieret med den kristne højrefløj¹, vil

1 Denne Trump er netop blevet biograferet i Brody og Lamb: *The Faith of Donald J. Trump: A Spiritual Biography*, der naturligvis roses til skyerne af de nærmeste venner i bogens obligatoriske blurbs: "David Brody and Scott Lamb show you a side of Donald Trump that has never been fully explored before. The spiritual journey of our 45th president is a riveting narrative that every student of history needs

beskytte de amerikanske kul- og stålarbejdere og skælder ud på lande, til hvem USA har underskud på handelsbalancen.

Analysen af dette ustabile forhold mellem idioten, forretningsmanden og politikerens besværliggøres kun yderligere af, at de tre poler hver især er fuldstændig inkonsistente. Trump gik i vid udstrækning til valg som forretningsmanden, der forstår at drive den nationale økonomi som en virksomhed, dvs. forretningsmanden som den nødvendigvis bedste politiker. Men entreprenøren og mesterforhandleren, der opnåede berømmelse på TV ved at erklære, at deltagerne i hans *reality show* én efter én var fyret, fremstår mest af alt som en falleret byggematador, og i det Hvide Hus virker forretningsmanden, der blev politiker, oftest som en inkompetent klovn, der på ingen måde er i stand til at etablere en operationsdygtig stab.

På den ene side fører Trump protektionistisk økonomisk politik ved at støtte den nationale kulproduktion og indføre toldtariffer på international handel, men på den anden viderefører han neoliberale principper om skattelettelser og afvikling af enhver form for statsligt sikkerhedsnet. Trump bekræfter traditionelle køns- og familiemønstre ved at smide transkønnede og homoseksuelle ud af militæret, men han har tilsyneladende haft adskillige udenomsægteskabelige affærer med pornoskuespillerinder. Han benåder posthumt den formentlig racistisk dømte sorte bokser Jack Johnson, men han tager nødigt afstand fra nynazister og andre forkæmpere for hvidt overherredømme.

NEOLIBERALISMENS VÆRDIPOLITISKE PRIS

Netop på grund af Trumps inkonsistente figur, er det farligt at analysere ham ensidigt. Mikkelt Bolt kritiserer med rette ellers beundringsværdige tænkere som Mike Davis og Nancy Fraser for udelukkende at betragte

to understand to get a complete picture of one of the most dynamic Americans to ever lead our nation" (Newt Gingrich). "David Brody and Scott Lamb have put together a concise, deep-dive look at our 45th president in a way that has never been done before. If you want to understand Donald Trump's inner religious DNA and the Judeo Christian worldview that accompanies it, you've found the right book. Clever insight and exclusive interviews for the book with President Trump and Vice-President Pence give this literary work the gravitas that it deserves" (Sean Hannity).

Trump som konsekvens af den folkelige protest mod et Demokratisk Parti, der ved at nominere Clinton til præsidentvalget havde meldt sig under neoliberalismens faner og dermed etableret Trump som eneste valgmulighed for utilfredse stemmer (Bolt 34-35). Som Fraser formulerer det: "Sanders' og Trumps respektive støtter udgør til sammen noget nær en kritisk masse, der afviste den neoliberale fordelingspolitik i 2015/16" (Fraser, "From Progresssive Neoliberalism to Trump").

Som Bolt også pointerer, er det naturligvis en i vid udstrækning korrekt analyse. Med Frasers ord er der ganske rigtigt tale om en hegemonisk krise, hvor republikanernes "reaktionære neoliberalisme" (neoliberal fordelingspolitik og etno-national, anti-immigrant og pro-kristen værdipolitik), såvel som demokraternes "progressive neoliberalisme" (neoliberal fordelingspolitik allieret med feminisme, antiracisme, multikulturalisme, miljøbevidsthed og LGBTQ rettigheder) blev forkastet til fordel for dét, hun kalder Trumps "reaktionære populisme" (reaktionær værdipolitik og populistisk fordelingspolitik som f.eks. løfter om investeringer i infrastruktur og støtte til traditionel industri).

Trump's populistiske fordelingspolitik vandt altså på grund af en folkelig afvisning af neoliberalismens fordelingspolitik som repræsenteret af Clinton og den hidtil herskende fløj af det republikanske parti. Dog mener Fraser, at Trump efter indsættelsen forlod sin reaktionære populisme til fordel for en "hyper-reaktionær neoliberalisme". Denne overgang indebar dermed et løftebrud i forhold til den anti-neoliberale valgkamp, idet Trump pludselig gik ind på grundprincipperne for en neoliberal fordeling, hvorfor han måtte betale prisen til den såkaldte "base", altså Trumps kernevælgere, ved en endnu mere eksplicit reaktionær værdipolitik. Trump som protest mod neoliberalismen var altså for Fraser primært et valgkampsfænomen, der efter valget blev afløst af en alliance med den eksisterende økonomiske elite, hvilket så blev gjort spiseligt for vælgerne ved en endnu mere bramfri racistisk og reaktionær værdipolitik.

Analysen er på mange måder rigtig. Trumps valgkamp og følgende valgsejr rummede uden tvivl en kritik af den neoliberale status quo, og valgkampens kritik af Clinton som marionetdukke for Wall Street og dens løfte om at "dræne sumpen" for den parasitære politiske elite klingede stadig mere hult, efterhånden som administrationen ansatte flere medarbejdere

fra Goldman Sachs end nogensinde før, og historierne om Steven Mnuchin, Scott Pruitt og Ben Carsons skødesløse omgang med skattemidler kom frem. Som vi skal vende tilbage til, er det dog ikke tilstrækkelig præcist bare at betragte præsident Trump som en videreførelse af det neoliberale fordelingsparadigme iklædt andre værdipolitiske gevanter. En sådan analyse risikerer at reducere Trump til et overfladefænomen inden for politisk kommunikation. Hvis valget af Trump virkelig var en politisk begivenhed, og begivenheden (her ifølge Badiou) altid er udtryk for en sandheds manifestation ved omkalfatring af reglerne for fænomenets fremtræden i en given verden (Badiou, *Logiques des mondes*), må vi netop spørge, hvilken sandhed, der satte sig igennem i form af Trump.

Det analytiske problem ved de lovlig snævre rammer af en partipolitisk stillingtagen til det neoliberale status quo får praktiske konsekvenser, når en sådan reduktion af forholdet mellem magt og kapital ender med at formode, at hvis bare Demokraterne havde haft nok fornemmelse for folkemasserne, ville de have nomineret Bernie Sanders, og så havde alt været godt. Det snævre analytiske perspektiv afstedkommer et for snævert politisk råderum. Frasers svar på krisen er nemlig håbet om en mod-hegemonisk blok i form af "progressiv populisme", dvs. ikke-hierarkisk værdipolitik og egalitær fordelingspolitik. Eller som Fraser siger, kunne denne progressive populisme i det mindste have udgjort en "mellemstation på vejen mod en eller anden ny, postkapitalistisk samfundsform".

Problemet er, at Fraser kommer til at hævde, at forskellen på den gode og den katastrofale præsidentkandidat i bund og grund er et spørgsmål om værdipolitik. Fraser vil gerne have den populistiske fordelingspolitik, som Trump prædikede under valgkampen, hvis bare hun kan få den serveret med den rette værdipolitik. Hermed kommer hun på sin vis til at hævde, at der faktisk ikke er den store sammenhæng mellem basis og overbygning, mellem kapital og kultur. Et givent fordelingsparadigme kan uden videre forbindes med en mere tolerant kultur.² Det må nemlig fastholdes,

2 Fraser er vanligvis helt opmærksom på, at man ikke bare kan diktere kulturelle former eller magtens operationer uden at tilpasse den økonomiske basis. Se for eksempel hendes argument for, at Habermas' begreb om den offentlige sfære er utilstrækkeligt, idet det kun fordrer deltagernes *formelle* lighed, der ifølge Fraser nødvendigvis må ledsages af en *reel* social lighed (Fraser 65, "Rethinking the Public Sphere" 65).

at en progressiv værdipolitik i allerhøjeste grad er et afgørende aspekt af neoliberalismens grundideologi, dog under forudsætning af, at løftet om "individuel frihed" forbliver adskilt fra ethvert løfte om social retfærdighed.³ Neoliberal progressiv værdipolitik er uden afgørende emancipatorisk kraft. Det er derfor hverken muligt eller ønskværdigt uden videre at overtage en neoliberal værdipolitik og forbinde den med en populistisk fordelingspolitik.

TRUMP SOM KOLLEKTIV PSYKOSE

Langt mere problematisk end f.eks. Frasers på mange måder rigtige betragtninger vedrørende proteststemmer, neoliberalisme og Sanders er dog W.J.T. Mitchell og Brian Massumis respektive læsninger. På hver deres måde formår de helt at ignorere spørgsmålene om forholdet mellem fordelingspolitik og værdipolitik, kapital og kultur, basis og overbygning, til fordel for en reduktion af Trump til hhv. national psykose og en decideret inkorporering af neoliberalismen. Vi kan sige, at hvor Fraser bliver for simpel i sin læsning af forholdet mellem kapitalens (re-)produktion og kulturelle værdier, falder Mitchell i en forsimplet læsning af forholdet mellem medier og magt, mens Massumi ender med en forfejlet læsning af forholdet mellem kapital og medier.

Mitchell tager udgangspunkt i Nietzsches gamle traver af et diktum: "Vanvid er yderst sjældent hos individer – men i grupper, partier, nationer og epoker, er det reglen" (citeret i Mitchell). Mitchell ser i Trumps vælgere et vanvid, der karakteriserer en ny epoke. Trump er vanviddet som begivenhed, der på linje med 9/11 overskrider reglerne for det hidtidige status quo.

"Hvorfor så eksperterne det ikke komme?" spørger Mitchell. "Måske fordi eksperter, der arbejder ud fra rationelle præmisser og anvender empiriske data, velafprøvede algoritmer og en velfunderet historieopfattelse, befinder sig i den værst tænkelige position til at forstå dynamikken bag

3 "Med dens fundamentale fokus på individuelle friheder formår neoliberal retorik at adskille libertarianisme, identitetspolitik, multikulturalisme og efterhånden også narcissistisk konsumerisme fra de sociale kræfter, der stræber efter social retfærdighed gennem erobring af statsmagten" (Harvey 41).

et nært forestående psykotisk brud i den kollektive psykologi" (Mitchell). Subjekterne, der formodes at vide, er magtesløse over for et psykotisk brud med den rationelle opretholdelse af tingenes orden. Det er, hvad Lacan i aristoteliske termer beskrev som *tyche*, der bryder med *automaton*, det er begivenheden, hvor det reelle bryder ind i virkelighedens vante gang som struktureret enhed i den symbolske og den imaginære orden (Lacan, *Les quatre concepts* 63-75). Eksperterne kunne ikke se det komme, fordi deres verdensopfattelse er baseret på en fremskrivning af deres kendskab til det mulige, der selvfølgelig ikke kan beregne det umuliges ankomst.

Selvom eksperterne ikke kunne se det komme, blev Trump som begivenhed ifølge Mitchell alligevel forudsagt på profetisk vis af kommentatoren H.L. Mencken i 1920:

Efterhånden som demokratiet fuldendes, repræsenterer præsidentembedet i stadig højere grad folkets inderste sjæl. En skøn og glørværdig dag vil landets simple borgere endelig opnå deres inderste ønsker, og det Hvide Hus vil blive prydet af en decideret tåbe (citeret i Mitchell).

Mencken udtrykker naturligvis kun et synspunkt, der har ledsaget forestillingerne om det moderne demokrati siden det 18. århundrede, men Nietzsches diktum udgør for Mitchell et fremskridt i forhold til så mange andres betænkelighed over for demokratiets masseherredømme – Mitchell nævner Platon, Solon og Schiller, og man kunne tilføje Burke og Kierkegaard – på grund af periodiseringen. Ved at betragte vanviddet som knyttet til epoken, muliggør han tænkningen af den "afgørende begivenhed", som Mitchell siger. For Mitchell er det afgørende ved valget af Trump som begivenhed, at det er udtryk for en psykose, et mareridt, en national sindssyge med globale konsekvenser. Brexit er et lokalt fænomen, men Trump er en global begivenhed.

Men selvom kejseren måske er nøgen og rablende idiot, er han ikke desto mindre flokkens snedige hyrde. For Mitchell er Trump en inkonsistent blanding af tåben og den snu forretningsmand, der blev politiker for at udføre et gigantisk konservativt fupnummer. Trump er for Mitchell det billede, der holder flokken fast i psykosen: "Jeg finder det langt mere interessant at spørge, hvorfor hans ikoniske tilstedeværelse, hans "billede", har sådan en magt i forhold til at spejle og styrke et kollektivt vanvid i en

stor gruppe, der som individer betragtet er fornuftige mennesker.” Hvis vi holder fast i den lacanianske terminologi er Trump i denne udlægning af ham som ikon både mestersignifianten (S1), der formår at holde sammen på galskabens rablende signifiantkæde og forlene den med nok gyldighed til at sikre diskursens fortsatte cirkulation, og spejlbilledet foran hvilket folkets fragmenterede krop får indtryk af at hænge sammen som funktionel enhed (Lacan, *Le stade du miroir*).

I beskrivelsen af ikonets spejling og styrkelse af et kollektivt vanvid ser vi forholdet mellem lederens ikon og folkets fortryllelse, det er et forhold mellem magt og medier. Ikonhyrden fortryller ved snilde sin flok, men vi kan besynderligt nok ikke emancipere flokken ved at fjerne hyrden. Mitchells kur mod den amerikanske psykose, hvor den ondsindede, men ikke gale, demagog vil bringe landet tilbage til en fortid, der rummer atombomben, Vietnamkrigen og mordet på Martin Luther King Jr., er et forsvar for ”liberale institutioner såsom Forfatningen, retssikkerheden, bevarelsen af demokratiske former som frie og retfærdige valg, regeringens ansvarlighed, anstændig offentlig uddannelse og en vagtsom fri presse.” Ifølge Mitchell skal vi have mere demokrati, bare uden dens ubehagelige ledsager: en løbsk kapitalisme, der skjuler sine katastrofale konsekvenser bag en tyk racisme.

Det er dog næppe helt så let at skille demokratiet fra kapitalismens følgevirkninger. Ifølge Badiou udspringer ligheden mellem demokratiets borgere simpelthen af pengenes universelle ækvivalent, hvorfor demokratiet strengt taget må betragtes som ”kapitalo-parlamentarisme” (Badiou, *L’emblème démocratique*). Problemet med Mitchells analyse bliver derfor, at han vil erstatte den kapitalistiske demagogs ikon med demokratiets og forfatningens kapitalistiske ikoner. Mitchell bekymrer sig ikke så meget om signifiantkædens struktur og strukturering (S2), men om at folket valgte den ”onde” mestersignifiant (S1) i stedet for en ”ansvarlig” mestersignifiant i form af demokratiet. Her bør vi igen minde om Badiou’s pointerering af, at hvis vi vil ”røre ved det reelle i vore samfund”, må vi nødvendigvis ”destituere deres emblem”, og hermed mener han netop en undsigelse af demokratiet som mestersignifiant (Badiou, *L’emblème démocratique* 10)⁴.

4 Badiou er lacanianer her, og med ”emblem” mener han helt tydeligt den S1, der holder sammen på S2. Kun ved at destituere den herskende S1 er det muligt at ”be-

Hvor Fraser betragtede Trumps valgsejr som et reaktionært brud med den neoliberale orden, ser Mitchell ham som vanviddets brud med et i bund og grund sundt og rationelt demokrati. Mitchell medgiver dog, at demokratiet altid trues af massens vanvid. Ved blot at beskrive begivenheden som vanviddets psykotiske brud med demokratiets ellers rationelle beregning giver Mitchell altså køb på en kausal læsning af et historisk forløb, da det jo er et vanvid, der fra tid til anden dukker op i det amerikanske samfund: ”At føre valgkamp imod den amerikanske regering, imod Washington, er derfor den mest holdbare amerikanske politiske strategi, vi kender.” Omend Mitchell priser Nietzsche for at muliggøre en epokal periodisering, bliver begivenhedens brud med status quo hos Mitchell dermed bare til den evige genkomst. Hvis appellen til vanviddet er en helt gængs politisk strategi, bliver Trump bare til et lidt større udsving i forhold til normen. Mitchell afviser Marx’ periodiserende kommentar i den 18. brumaire, hvor Napoleon III udgør den farciske modpol til Napoleon Is tragedie. Selvom Mitchell hylder Nietzsche for en læsning af det epokale, har vi nu tragedie og farce i et, alle perioder er til stede på samme tid. Begivenheden har åbnet en vanviddets epoke, der tilsyneladende ikke rigtig lader sig periodisere. Ekspertisen kunne umuligt se begivenheden komme, og der er åbenbart heller ingen historisk kausalitet at spore efterlods.

TRUMP SOM INKORPORERING AF NEOLIBERAL KAPITALISME

Hvor Mitchell beskriver Trump som en ondsindet demagogisk fupmager, hvis primære funktion er at holde sammen på folket ved ”at spejle og styrke et kollektivt vanvid”, tager Brian Massumi i sin analyse afstand fra beskrivelsen af fænomenet Trump som folkets identifikation med en karismatisk figur. Selvom det personlige er politisk, advarer Massumi med rette mod at betragte det politiske som personligt.

Det er altså ikke personen Trump, vi skal beskæftige os med, men begivenhedens politiske implikationer. Men hvor Fraser betragter valget af Trump som udtryk for en modstand mod det givne kapitalistiske system,

røre det reelle”, dvs. åbne for den politisk emancipatoriske sandheds manifestation i begivenheden.

ser Massumi ham som et udtryk for systemet selv: "Hans personlighed er ikke et bolværk mod kapitalismens excesser. Det er en åbning af sluserne. Som person står han ikke imod kapitalismens excesser, han flyder med dem. [...] Han er *kapitalens personificering*. [...] Trump personificerer den neoliberale kapitalismes deregulerende tendenser" (Massumi).

Hvad Fraser beskrev som Trumps (hyper-)reaktionære værdipolitik med tilhørende racisme, og Mitchell beskrev som kollektiv psykose, spiller for Massumi ikke nogen rolle andet end som udtryk for kapitalismens iboende normative excès. Hvis Trump er en art inkorporering af kapitalen, er det på den ene side, fordi han blev valgt som kapitalistisk succeshistorie, og på den anden side, fordi selve hans subjektive konstitution udtrykker neoliberalismens grundprincip: deregulering. De disciplinære dispositivers subjektiverende funktion som beskrevet af Foucault er blevet afløst af neoliberal dividuel inkonsistens (Deleuze, *Post-Scriptum*). Derfor er det svært "at tage Trump alvorligt som person, hvilket kommer til udtryk i den dagligdags brug af hans navn som substantiv: *the Donald*." Trump siger noget den ene dag og noget andet den næste, og det giver derfor ikke mening at betragte ham som konsistent subjekt. Trump er for Massumi en selverklæret supermandsfigur med kapital i maven og skrald i munden, men den kunsthistoriske reference til Hitler synes ikke at ligge ham på sinde.

Trump er for Massumi hverken ikon eller person, men *persona*, dvs. et mediekonstrukt, der opererer som en "single-body media node" – han fungerer rent fysisk som en node i et medienetværk. Mitchells beskrivelse af forholdet mellem ikon og folk, hyrde og flok, er afløst af affektive netværker og den centrale nodes indflydelse på de affektive strømninger. Trump absorberer sociale affekter og sender dem ud igen i forstærket form: "Trump-figuren er en *affektiv konverter* af magt-til til en smittefare af magt-over, der spredes gennem det sociale felt – en én-mands epidemi af reaktions-dannelse. Men det er det besynderlige fænomen af en proaktiv reaktion."

Den deleuziansk-spinozistiske affekt (*affectus*) som evnen til at påvirke og blive påvirket ("the capacities to affect and be affected" eller "le pouvoir d'affecter et d'être affecté"), dvs. som en større eller mindre evne til at leve og handle, forvandles til en magt-over de andre, hvorved den andens handlingsrum må indskrænkes. I stedet for kollektiv affekt som en fælles udvikling af evner til at leve og handle, forvandles de kapitalistiske excès-

ser til en underkastelse af dem, der ikke hører til. Hvor det amerikanske folk ifølge Mitchell kan se sig selv spejlet i demagogens ikon, er Trump for Massumi snarere det "forvrængede spejl", i hvilket vælgerne kan se deres egen exceptionisme som amerikanere (Massumi).

Forskellen på spejlingen hos hhv. Mitchell og Massumi er, at den hos førstnævnte er en binær psykotisk-fortryllende spejling mellem demagog og masse, mens der for Massumi er tale om en netværksrelation, hvor spejlingen foregår mellem mange noder, der kommunikerer via den centrale nodes affektive konversion. Mitchell tænker i forholdet mellem billede og beskuer, Massumi tænker i de- og reterritoriserende affektive modulationer.

Det forbløffende ved Massumis analyse er hans insisteren på, at den affektive konverter er selve inkorporeringen af neoliberalismen. Trump er ifølge Massumi indbegrebet af en overskridelse af det personlige. Det er en opløsning, en deleuziansk krigsmaskine, dvs. ren deterritoriserende kraft. Og det er måske opfattelsen af Trump som deterritorisering, der afstedkommer den ret besynderlige konklusion, at han simpelthen er personificeringen af kapitalen i dens neoliberale udgave.⁵

Trump personificerer neoliberalismens deregulerende tendenser, siges der. Men gør han egentlig det? Helt tydeligt og på linje med Fraser konstaterer den amerikanske økonomihistoriker Robert Brenner: "Demokraternes og Hillary Clintons troskab over for neoliberalismen var det, der åbnede vejen for Trumps populistiske kampagne" (Brenner & Sunkara). Konsensus synes utvetydigt at være, at det under valgkampen var Clinton, der inkorporerede neoliberalismen, mens Trump (og Sanders) udgjorde protesten mod neoliberalismen. Hvor Sanders selvfølgelig kan læses som en art socialdemokratisk eller "demokratisk socialistisk" protest mod neoliberalismen, må Trump så læses som en reaktionær, etno-national protest. Det var, hvad Fraser kaldte Trumps "reaktionære populisme".

Neoliberalisme er et problematisk begreb, der kan og bør udfordres, men det er ikke desto mindre en nyttig samlebetegnelse for et historisk afgrænset økonomisk paradigme, der har ideologisk fundament i Mont

5 Deleuze og Guattari definerede i *Anti-Ødipus* kapitalismen som primært kendetegnet ved deterritorisering, (Deleuze & Guattari, *Capitalisme et Schizophrénie* 1 41).

Pelerin-gruppens deltagere (grundlagt i 1947), hvis ideer kan siges at være dominerende i vestlig økonomisk politik fra 1970'erne til nu. De såkaldte *trente glorieuses* efter anden verdenskrig, der var kendetegnet af enorm økonomisk vækst, fuld beskæftigelse, en markant bedring af lønmodtagerens vilkår som resultat af et kompromis med arbejdsgiverne og en vis statslig keynesianisme, blev afløst af en dominerende ideologi om det fri marked og konkurrerende entreprenører som de fundamentale bestanddele for ikke alene økonomien, men også enhver form for regeringsførelse.

En tydelig udfordring af både Frasers og Massumis forestilling om Trump som neoliberalist kom under G7-mødet i Quebec i juni 2018. En krig på ord mellem Trump og Justin Trudeau angående toldtariffer fik Trump til at undsige gruppens fælles afsluttende udtalelse. Under den efterfølgende udpegning af modparten som årsag til sammenbruddet, talte de europæiske ledere konsekvent om nødvendigheden af en "regelbaseret orden", dvs. en multilateralt forhandlet international orden. Trump har netop et problem med denne internationale orden, som han konstant forsøger at udfordre via bilaterale forhandlinger. Som en kommentator påpegede i *New York Times*: "Årtier fra nu, vil vi måske se tilbage på de første uger af juni 2018 som et vendepunkt i verdenshistorien: den liberale ordens endeligt" (Schake).

Den regelbaserede internationale orden, som Trump gjorde op med under G7, er på sin vis synonym med den orden, som det engelske neoliberale tidsskrift, *The Economist*, umiddelbart efter mødets sammenbrud så sig nødsaget til at forsvare i en undsigelse af Trump: "*The Economist* blev grundlagt i opposition til tariffær og merkantilisme. Handelsbarrierer forvrider økonomier og skader forbrugere, særligt de fattige af dem. På lang sigt udgør en afmålt magtdemonstration over for Trumps aggression dog det bedste håb for at sikre markedernes åbenhed" ("*America's alike*").

Neoliberalismens fakkeltænder betragter ganske enkelt Trump som en trussel mod de sidste fyre års herskende økonomiske paradigme. Og hans opgør med neoliberalismen peger netop tilbage til tiden før neoliberalismens herredømme, hvilket i pressen blev beskrevet som en økonomisk politik, der styres af nostalgi: "Hr. Trumps tilgang har [...] primært fokuseret på at redde forældede sektorer, hvis arbejdsstyrker er blevet svækket af globalisering, automatisering og innovation." (Plumer & Tankersley).

Trump's økonomiske politik er ikke neoliberalismens inkorporering, som Massumi ellers hævder, men i vid udstrækning et forsøg på at genopleve den økonomiske situation i 1950'ernes USA.

TRUMP SOM AFFEKTIVT INTERFACE

Hvordan skal vi forene Massumis læsning af den neoliberale Trump med Trumps statsintervention til fordel for en ikke-konkurrencedygtig industriel sektor og hans opgør med internationale handelsaftaler? Og hvordan skal vi tilsvarende forstå Trumps nostalgiske protektionisme i forhold til Frasers beskrivelse af præsident Trump som neoliberal fordelingspolitik? Hvordan kan vi forstå begrebet om en folkelig psykose i forhold til en konkret historisk udvikling? Eller for at vende tilbage til vores oprindelige spørgsmål: hvordan skal vi forstå Trump som begivenhed? Er der sket et brud med status quo eller ej, og i så fald hvordan?

Et af problemerne med at betragte Trump som en decideret personificeringen af hhv. kapitalen og den neoliberale kapitalisme er endnu en gang, at det bliver umuligt at foretage en periodisering, der overskrider en konstatering af, at vi nu lever i post-normativt, "ukendt, post-sandhed, dereguleret territorie" (Massumi). I lighed med Fraser og Mitchell bliver Trump-begivenheden hos Massumi til en art overfladefænomen, hvor de sidste fyre års dominerende økonomiske og regeringsmæssige paradigme fortsætter, bare på en lidt ny måde, hvor den vante diskursive og dermed subjektive konsistens er forsvundet.

Problemet er, at Trump her betragtes som ren deterritorialisering, som "kreativ destruktion" (Massumi), som deregulerende krigsmaskine. Neoliberalismen betragtes jo oftest som "[d]eregulering, privatisering og statens tilbagetrækning" (Harvey 3), og dermed ligger analogien tilsyneladende lige for. Bortset fra, at Trump, som allerede antydnet, netop ikke kun står for deregulering. Trump forsøger at melde sig ud af eller genforhandle samtlige multilaterale frihandelsaftaler (WTO, NAFTA, TPP) for at genforhandle dem bilateralt. Han har i skrivende stund indført toldbarrierer på jern og stål fra Canada, EU og Mexico, handelskrigen med Kina eskaleres fortsat, og han har lovet at indføre sanktioner mod amerikanske virksomheder, der outsourcer produktionen.

Massumi slutter af med at hævde, at "den affektive tilgang til politik måske kan tilbyde nye konceptuelle værktøjer til en forståelse af Trump-fænomenets originalitet. Vi gør os selv en bjørnetjeneste ved at forholde os til det via udtjente opfattelser af politik og personer" (Massumi). Selvom Trump for Massumi er indbegrebet af et efterhånden længe dominerende økonomisk paradigme, udgør Trump tydeligvis en begivenhed, der har etableret et brud med status quo, over for hvilket de gamle analyser er utilstrækkelige, hvorfor vi må gå til affekten for at finde en løsning.

Og at der er noget om det, demonstreres af den bestemt nyttige beskrivelse af Trump som de- og reterritoriserende node i et netværk, hvor det netop er affekten, der kanaliseres og omformes. Ved at vælge den neoliberale kapitalisme som nodens essens peger Massumi bare på den forkerte deterritoriserende kraft. Han siger kapitalisme, men der findes jo andre deterritoriserende maskiner hos Deleuze og Guattari, og her burde Massumi have valgt fascismen⁶. Ved at pege på den neoliberale kapitalisme mister Massumi fuldstændig evnen til at forklare fænomener som racismen og det misogyne, ubehaget ved at udtale sig om Holocaust, den manglende afstandtagen til Charlottesville og adskillelsen af børn fra deres flygtende familier ved den mexikanske grænse.

Omend disse fænomener strider mod puristisk neoliberalistisk doktrin, peger David Harvey i sin redegørelse for neoliberalismens historiske udvikling på nogle iboende modsætninger i praksis:

1. Nationalstaten skal minimeres, men skal samtidig aktivt sikre et godt handelsmiljø, hvilket åbner muligheden for en nationalisme, der er i fundamental konflikt med neoliberal doktrin.
2. Neoliberalismen er baseret på et ideal om selvberoende og frie individer, hvilket strider mod en tendens til en autoritær beskyttelse af markederne.
3. De fundamentale principper om deregulering støder mod nødvendigheden af re-regulering, når finanskriserne melder sig.

6 For en beskrivelse af fascismen som deterritoriserende krigsmaskine, se. (Deleuze & Guattari, *Capitalisme et Schizophrénie* 2 261-262).

4. Den fri konkurrence hyldes som en dyd, men tendensen går helt tydeligt mod virksomheders gensidige opkøb og samling i oligopoler eller monopoler.
5. Markedets frihed og den tilhørende vareliggørelsen af hverdagslivet⁷ skaber social inkohærens.

Harvey betragter altså den neoliberale stat som fundamentalt ustabil, hvilket han ser forløst i neokonservatismen (Harvey 81-82).

I lighed med Harveys analyse af neokonservatismen som resultat af kapitalens iboende spændinger, må Trumps reaktionære og racistiske orientering mod en tid før neoliberalismens hegemoni betragtes i forhold til efterkrigsboomets løsning på kapitalismens to modsatrettede tendenser:

"[...] den kortsigtede impuls til overudbytning af arbejderen (indtil og inklusive at arbejde arbejderen ihjel), for at suge så megen merværdi fra dem som muligt; og dens mere langsigtede impuls til at konstruere stabile forhold for arbejdets reproduktion, der kunne sikre arbejdernes overlevelse og evne til at deltage i forbruget, såvel som deres villighed til at legitimere udbytningssystemet selv" (Martin).

Som Martin påpeger, løstes fordismens modsætning mellem profitmaksimering og produktionskræfternes reproduktion ved at lade de to modstridende impulser operere på hver deres side af et racialet skel mellem hvid og ikke-hvid. Der udvikledes altså et skel mellem den hvide arbejders adgang til en vis velstand og social sikkerhed, mens den ikke-hvide (i særdeleshed sorte) arbejder indtog positionen som billig og prekær (overskuds-) arbejdskraft.

Når Trump søger tilbage til en produktionsform, der er kendetegnende for de gloriøse boom-år efter Anden Verdenskrig, er det netop, fordi den hvide arbejders situation længe er blevet stadig mere prekær. I kraft af outsourcing fremstår den udenlandske og racialiserede arbejder nu rent faktisk mere privilegeret end det hvide *heartland* – ikke fordi vedkommende har fået bedre vilkår, men simpelthen fordi den billige overskudsarbejds-

7 Som Michael Denning skrev, sælger vi "vores ugedage for at kunne købe vores weekend", (Denning 224).

kraft i stadig højere grad er den eneste, der stadig kan finde beskæftigelse, omend under horrible vilkår.⁸

Trump's nationalistisk-racistiske reaktion udspringer altså af en nær relation mellem økonomi og race. I en situation, hvor den hvide arbejder- og middelklasse ser sig marginaliseret i forhold til den produktive økonomi, længes de tilbage mod en tid, hvor de hvide var strukturelt privilegerede, hvor det helt bogstaveligt var "White America First".⁹

Når Fraser hævder, at de hvide vælger fra arbejderklassen til alles overraskelse valgte Trump over Clinton på grund af deres vrede over en neoliberal fordelingspolitik, der blev ved med at forfordere dem, er det en rigtig, men også for simpel analyse. I stedet for at betragte Trump-begivenheden som forbindelsen mellem to adskilte entiteter, dvs. værdipolitik og fordelingspolitik som henholdsvis ren racisme og afvisning af neoliberalismen, må fordelingspolitik og værdipolitik artikuleres langt mere nuanceret i forhold til hinanden.

Der er ingen tvivl om, at Trumps vælgerskare var domineret af økonomisk marginaliserede områder:

De mindre end 500 nationale valgregioner, som Clinton vandt, leverede hele 64% af USAs økonomiske aktivitet som målt i totalt output i 2015. Til sammenligning genererede de mere end 2600 valgregioner, som Donald Trump vandt, kun 36% af landets output – kun lidt over en tredjedel af landets økonomiske aktivitet (Muro & Liu).

-
- 8 Carrier-fabrikken i Indianapolis er et konkret eksempel på Trumps forsøg på at agere bolværk mod den ikke-hvide arbejders overtagelse af traditionelt hvide arbejdspladser. Trump mødte fabrikens planer om at flytte 2000 arbejdspladser til Mexico med trusler om øgede skatter i tilfælde af flytning og løftet om skattelettelser for \$7 millioner, hvis arbejdspladsen afstod fra flytningen og investerede \$16 millioner i produktionsudstyr (Schwartz, *Trump's Sealed*). Noget tyder dog på, at manøvren ikke har haft det lovede resultat, da investeringerne udelukkende rettes mod automatisering og dermed bidrager til arbejdernes prækaritet (Schwartz, *At Carrier*).
- 9 Det kan hævdes, at "America First" altid underforstår "White America First". Trumps hyppige anvendelse af sloganet udtrykker netop spændingen mellem økonomi og race. Det blev i 1916 anvendt i Woodrow Wilsons præsidentkampagne til at plædere for protektionisme, men det blev i 1920'erne også anvendt af Klu Klux Klan og sidenhen af *America First Committee*, hvis leder Charles A. Lindbergh sympatiserede med nazismen.

Men valget af Trump er ikke blot en reaktion på økonomisk angst. Det er en affektiv reaktion, der retter sig mod en mytisk national fortid, hvis strukturelle betingelser består af hvid jobsikkerhed, baseret på eksklusion af ikke-hvide arbejdere fra det økonomiske boom. Trumpismens misogyni udspringer af præcis den samme struktur, hvor arbejdets reproduktion var baseret på kvindens ulønnede omsorgsarbejde i hjemmet, dvs. den hvide mands strukturelle privilegium i hjemmet såvel som på arbejdsmarkedet (Weeks). Hvis man som Mitchell skal tale om kollektive psykose, kan det kun være for så vidt, den aktuelle virkelighed fornægtes til fordel for påkaldelsen af en imaginær fortid, der altså ikke består så meget af vanvid som af konkrete økonomiske strukturer.

Trump's valgsejr er en afgørende begivenhed. Ikke som udtryk for en kollektiv psykose, der altid ligger latent i folkedybet, heller ikke som en neoliberal exces, igennem hvilken folket kan hævde sin egen exceptionisme. Endelig er Trump ikke udtryk for en afvisning af neoliberalismen, der sidenhen blev til anerkendelse af neoliberalismen, betalt med reaktionær værdipolitik. Grunden til, at et så slidt og ofte diffust begreb som fascisme bliver relevant i denne sammenhæng, er, at begrebet ganske præcist betegner en helt specifik løsning på kapitalens iboende modsætninger. Walter Benjamin udtrykte det elegant:

Fascismen forsøger at organisere de nyligt proletariserede masser uden at antaste de ejendomsforhold, som de presser på for at afskaffe. Den ser sin frelse i at lade masser komme til udtryk (men absolut ikke til deres ret) (Benjamin 156-157).

Trump gav stemme til en økonomisk angst for den strukturelle svækkelse af den hvide arbejders privilegerede territorie, men som det er tydeligt fra både resultaterne af skattelettelserne og Trumps indsats for at beholde fabriksarbejde i USA, har ejendomsforholdenes tendens til kapitalakkumulation i toppen ikke ændret sig (Schwartz, *At Carrier*).

Der skal dog naturligvis ikke sættes lighedstegn mellem Trumps fascisme og 1930'erne. Hvis jødeudryddelsen, som pointeret af Moishe Postone, er et forsøg på at give kapitalens abstraktion, uhåndgribelighed, universalitet og mobilitet en krop, der kan elimineres (Postone 108), er dét, Fraser kalder Trumps hhv. reaktionære og hyper-reaktionære værdipolitik, et angreb på de sociale entiteter, der ikke længere udgør de strukturelle

mulighedsbetingelser for den hvide, mandlige arbejder- og middelklasses privilegerede reproduktion.

Fascismen er altså med Benjamin et æstetisk udtryk, der formår at dæmme op for det folkelige krav om omkalfatring af ejendomsforholdene. Det er et billede med tilhørende diskurs, der formår at holde sammen på de skrøbelige materielle forhold, der synes at falde fra hinanden omkring os. Det er en forskydning i overbygningen med henblik på at redde basis. Selvom Mitchells analyse er problematisk, er det muligt at tale om psykose for så vidt, vi med Benjamin kan tale om Trump-psykosen som en æstetisering af det politiske, hvor de miserable konkrete forhold forbliver skjult bag billederne af en gloriøs fortid under angreb fra racialet og kønsligt marginaliserede produktivkræfter. Trump-ikonet er ikke blot et spejl for masserne, men også en billeddannelse, der konstituerer massen ved udpegning af fjenden. På trods af Massumis problematiske identifikation af Trump med neoliberalismen, bliver hans beskrivelse af Trump som affektiv konverter også anvendelig. Trump er i stand til at give udtryk til det diffuse hvide ressentiment over en stadig mere prekær social position. Han er på sin vis et affektivt interface, hvor afmagt bliver til afsmag, hvor den manglende evne til at handle finder udtryk i viljen til magt over fjenden.

Vi spurgte indledningsvis, hvilken sandhed, der satte sig igennem ved valget af Trump som politisk begivenhed. Svaret må være, at begivenheden indikerer en ny artikulering af forholdet mellem kapital, medier og magt, der hverken lader sig reducere til fordelings- og værdipolitiske permutationer, folkets psykotiske spejling i demagogens ikon, eller affektiv modulering af neoliberalismens iboende excès. Begivenheden må nærmere forstås som en historisk dynamik, der på ny bekræfter det nære forhold mellem kapitalistisk udbytning og racial og kønslig eksklusion, men på en ny og historisk specifik måde. De engang så privilegerede hvide, mandlige arbejdere siger fra over for et økonomisk paradigme, der end ikke formår at give sig ud for at muliggøre deres sociale reproduktion, hvorfor en ny æstetisering af det politiske er nødvendig til sikring af ejendomsforholdene. Denne gang iscenesætter en rablende node i et affektivt medienetværk udpegningen af de *bad hombres*, der ikke længere kan garantere hvide privilegier ved egen underkastelse, omend de stadig er strukturelt og stadig mere konkret ekskluderet. Trumps kontradiktoriske figur – kapitalistisk

succeshistorie, nationalkonservativt bolværk og international vittighed – samles dermed i et affektivt interface, hvor nationen dækker over kapitalen, og det hele drukner i Trump-showets konstante skuespil. I stedet for at kæmpe om værdier eller ikoner, må den nødvendige reaktion på reaktionen være undsigelsen af de materielle betingelser for den fortsatte æstetiske tildækning af de stadig mere åbenlyse økonomiske sprækker.

TORSTEN ANDREASEN. Postdoc på Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, hvor han som del af projektet *Finance Fiction – Financialization and culture in the early 21st century* arbejder med epistemologiske og politiske konsekvenser af *High Frequency Trading* som udbredt handelsform hinsides menneskelig forståelse og perception. Han skrev ph.d.-afhandling om forestillinger knyttet til digitale kulturarkivers potentiale for akkumulering og tilgængeliggørelse af al eksisterende viden og en deraf følgende ønskværdig politisk orden. Han har publiceret bredt om arkiver, det digitale og kulturarv.

TRUMPS AS POLITICAL EVENT

Distribution Protest, Collective Psychosis, and Affective Interface

As political event, Donald Trump constitutes an unstable conflict between the roles of international joke, capitalist-hedonist success, and nationalist-conservative rampart. The instability of his personal and political constitution makes it problematic to attempt a one-sided analysis. Through a critical reading of the quite different analyses performed by Nancy Fraser, W.J.T. Mitchell, and Brian Massumi of Trump as, respectively, a protest against the politics of distribution, a collective psychosis, and an affective converter, the present article examines Trump as political event in the intersection between capital, media, and power. It is argued that through a nuanced periodising of the relation between these three aspects, the political event at hand appears as an attempt to aesthetically compensate for the fading economic privilege of the white working and middle classes which should bring to mind the historical conditions of possibility of fascism.

KEYWORDS

DA: Trump; kapitalisme; fascisme; affekt; interface

EN: Trump; capitalism; fascism; affect; interface

LITTERATUR

- Badiou, Alain. *Logiques des mondes. L'Être et l'Événement*, 2. Paris: Seuil, 2006.
- Badiou, Alain. "L'emblème démocratique". *Démocratie dans quel état?*. Paris: La Fabrique, 2009.
- Benjamin, Walter. "Kunstværket i dets tekniske reproducerbarheds tidsalder". *Kulturr-kritiske essays*. København: Gyldendal 1998.
- Bolt, Mikkel. *Trumps kontrarevolution*. København: Forlaget Nemo, 2017.
- Brenner, Robert & Sunkara, Bhaskar. "How the Left can Win". *Jacobin* 28. februar 2017 <https://www.jacobinmag.com/2017/02/robert-brenner-bhaskar-sunkara-suzi-weissman-jacobin-radio>
- Brody, David & Lamb, Scott. *The Faith of Donald J. Trump – A Spiritual Biography*. New York: HarperCollins, 2018.
- Deleuze, Gilles, "Post-Scriptum sur les sociétés de contrôle". *Pourparlers*. Paris: Les Éditions de Minuit, 1990.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix. *Capitalisme et Schizophrénie 1 – L'Anti-Œdipe*. Paris: Les Éditions de Minuit, 1972/1973.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix. *Capitalisme et Schizophrénie 2 – Mille Plateaux*. Paris: Les Éditions de Minuit, 1980.
- Denning, Michael. "Neither Capitalist nor American: The Democracy as Social Movement". *Culture in the age of three worlds*. London & New York: Verso, 2004. 209-226.
- "America's allike should stand up to its reckless trade policy". *The Economist* 7. juni 2018 <https://www.economist.com/leaders/2018/06/07/americas-allies-should-stand-up-to-its-reckless-trade-policy>
- Edwards, Jim. "£72 BILLION: The cost of Brexit is already turning Britain into a second-rung nation". *Business Insider* d. 23. november 2017 <https://nordic.businessinsider.com/the-economic-cost-of-brexit-in-gdp-2017-11?r=UK&IR=T>
- Fraser, Nancy. "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy". *Social Text* nr. 25/26 (1990): 56-80.
- Fraser, Nancy. "From Progressive Neoliberalism to Trump—and Beyond". *American Affairs*, vol I, nr. 4 (2017). <https://americanaffairsjournal.org/2017/11/progressive-neoliberalism-trump-beyond/>
- Harvey, David. *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University Press, 2005.
- Henley, John. "Angela Merkel: EU cannot completely rely on US and Britain any more". *The Guardian* d. 28. maj 2017 <https://www.theguardian.com/world/2017/may/28/merkel-says-eu-cannot-completely-rely-on-us-and-britain-any-more-g7-talks>
- Lacan, Jacques. *Les quatre concepts fondamentaux de la psychanalyse*. Paris: Seuil, 1973.
- Lacan, Jacques. "Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je" *Écrits*. Paris: Seuil, 1966.
- Martin, George & Ledwith, Mario. "EU must be joking! Brussels wants British holiday-makers to pay £6 visa fee when they visit one of 27 European nations after Brexit". *Daily Mail* 25. april 2018 <http://www.dailymail.co.uk/news/article-5657345/British-holidaymakers-heading-Europe-face-6-visa-fee-Brexit.html>

- Martin, Laura Renata. "Historicizing White Nostalgia: Race and American Fordism". *Blind Field* 3. august 2017 <https://blindfieldjournal.com/2017/08/03/historicizing-white-nostalgia-race-and-american-fordism/>
- Massumi, Brian. "Histories of Violence: Affect, Power, Violence — The Political Is Not Personal" *Los Angeles Review of Books* 13. november 2017 <https://lareviewofbooks.org/article/histories-of-violence-affect-power-violence-the-political-is-not-personal/#!>
- Mitchell, W.J.T. "American Psychosis: Trumpism and the Nightmare of History" *Los Angeles Review of Books* 13. november 2017 <https://lareviewofbooks.org/article/american-psychosis-trumpism-and-the-nightmare-of-history/>
- Muro, Mark & Sifan Liu. "Another Clinton-Trump divide: High-output America vs low-output America" 29. november 2016 [https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2016/11/29/another-clinton-trump-divide-high-output-america-vs-low-output-america/\(konsulteret d. 13. august 2018\)](https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2016/11/29/another-clinton-trump-divide-high-output-america-vs-low-output-america/(konsulteret%20d.%2013.%20august%202018)).
- Plumer, Brad & Jim Tankersley. "Trump Picks Economic Winners, Guided by Nostalgia" *New York Times* 18. juni 2018 <https://www.nytimes.com/2018/06/18/us/politics/trump-economy-coal.html>
- Postone, Moishe. "Anti-Semitism and National Socialism: Notes on the German Reaction to 'Holocaust'" *New German Critique*, No. 19, Special Issue 1: Germans and Jews. (Winter, 1980): 97-115.
- Schake, Kori. "The Trump Doctrine Is Winning and the World Is Losing" *New York Times* 15. juni 2018 <https://www.nytimes.com/2018/06/15/opinion/sunday/trump-china-america-first.html>
- Schwartz, Nelson D. "Trump's Sealed Carrier Deal With Mix of Threat and Incentive" *New York Times* 1. december 2016 <https://www.nytimes.com/2016/12/01/business/economy/trump-carrier-pence-jobs.html>
- Schwartz, Nelson D. "At Carrier, the Factory Trump Saved, Morale Is Through the Floor" *New York Times* 10. august 2018 <https://www.nytimes.com/2018/08/10/business/economy/carrier-trump-absenteeism-morale.html>
- Weeks, Kathi. "Livet inden for og imod arbejde. Affektivt arbejde, feministisk kritik og post-fordistisk politik" *Bridrag til kritik af den politisk videnskonomi*. Red. Jakob Jakobsen. København: Nebula, 2014. 47-79.

